

POSTKART

HANA LASICOVÁ

SLUŽKA

motto

motto

HANA LASICOVÁ

SLUŽKA

Praha 2013

Přeložila Miluše Krejčová

© Hana Lasicová, 2013
Translation © Miluše Krejčová, 2013

ISBN 978-80-7246-931-4

*Tento příběh je inspirovaný vzpomínkami
na Annu M. (1895–1986), služku, chůvu,
starou Štiavničanku.*

1. kapitola

1986

Byla jsem služka.

*Jednou, kdysi dávno, jsem byla služka v šlechtic-
kém domě ve Vídni.*

*Bylo mi třináct let, když se Citrony kišasonka do-
hodla s mamičkou a našla mi službu ve Vídni. Citro-
nička měla ty nejlepší kontakty, nechala se prosit, to
každý věděl, byla to velká čest, že mi zprostředkovala
službu. Výhodnou službu, k tomu v hlavním městě
monarchie.*

Dobře jsme jí za to zaplatili.

*Vídeň. Jak cize to zní, jako by to ani nebyla prav-
da. Jako by se to nikdy nestalo, že jsem tam žila, že to
bylo hlavní město, i naše město.*

Už nikdy neuvidím Vídeň.

Klopačka odbíjí šestou hodinu.

Slyším ten zvláštní zvuk. Hledím na město, vím, že to odbíjení je jen přelud. Hornická Klopačka kdysi bila pravidelně, bylo to každé čtyři hodiny, co se ozývala zpod čtvrti Resla. Teď už je nemá. Nic nesvolává horníky fátat, je to jen můj výmysl, hornická sláva dávno upadla: město v údolí pode mnou je tiché, spící, ztracené pod hromadami sněhu. Je to ztracené město.

Téměř před stoletím jsem byla služkou ve Vídni. Byla jsem služkou, protože jsem byla bastard, dcera svobodné matky. Co na to říct? Tehdy to byla velká ostuda. Mamička se za mě styděla, chtěla, abych odčinila to, jak jsem se narodila.

Svět se od té doby změnil. Lidi všechno znají, chtějí vlastnit, sbírají zážitky. Láska a milování. A touha a žádostivost. Všechno má dnes naplnění. Bez naplnění jejich životy nemají smysl.

Ale nebylo tomu tak vždycky. Mojí mamičce se smáli kvůli tomu, kvůli těm chvílím, kdy to zažila: někdo se dotýkal jejího těla, hladil ho, převracel naruby. Vzal si ho, možná hrubě, možná naopak citlivě. A oni se jí smáli, měla si aspoň dát pozor, pávice, spustila se s prvním, kdo se objevil. I mně se smáli, tomu dítěti, tomu bastardovi, nic jiného si nezaslouží, když už přišel na svět takovým způsobem.

Tehdy to nebylo nic krásného, bylo to hnusné, odporné. Mamičce se smáli za cit, za to milování.

Nikdo se nikdy nedotkl mého těla.

Dneska v noci nepůjdu spát. Zvuk Klopačky probudil přízraky mého života. Spaly tak dlouho nerušené v zatuchlém prostoru, že v první chvíli ani nedokázaly rozeznat scvrklou stařenu od mladé dívky s bílou mašlí na hlavě, kterou si pamatovaly. Tou dívkou jsem kdysi byla.

Jednou se mě zeptali, někdo se mě zeptal, proč jsem se nezařídila jinak, nenašla si muže, neodpočinula si, neměla se dobře. Nemyslela někdy na sebe. Na sebe. Nikdy předtím mě nic takového nenapadlo, nemyslela jsem, nevěděla jsem, že mám na to nárok.

Nikdy jsem si nemyslela, že můžu být milovaná. Že i já můžu.

Až na jeden okamžik.

Je to zvláštní okamžik. Nemyslela jsem na něj už celou věčnost, a přitom na něj myslím stále. Nosím ho v hlavě, ale tak, abych se ho nedotkla. Je to něco, co tam zkrátka je, moje součást, jako kůže nebo mateřská znaménka.

I on tam je, ten mladý muž, kterým býval.

Když se mě na to zeptali, pochopila jsem, že svět se změnil. A potom už bylo pozdě. Nevím, kdy a jak se to událo, ta změna, možná to přišlo postupně, nenápadně, jako moje stáří. I dneska, kdy je mi devadesát jedna let, jsem pořád stejná: malá, útlá, s nevýraznou tváří. Jenom jsem se víc scvrkla, nějak spadla do sebe, jako by v mém středu byla propast, do níž se mé tělo nenápadně, po kouskách posouvá.

Neviděla jsem to tělo už léta, nedívala jsem se na

něj. Nenávidím to tělo. Je to staré tělo, scvrklé. Je jen na obtíž.

Svět se změnil a nevím, jestli ho ještě chápu.

Vždyť mně říkali, mamička mi vštěpovala, paní mě učila, Anko, musíš myslet hlavně na druhé, dát druhým, co potřebují, vyjít každému vstříc, sebe klást na poslední místo. Zbytečně nepřemýšlej, holka, věř.

A nezapomínej, že tě Pánbíček vidí.

Bylo to tak správné? Měli pravdu, nemýlili se?

Dneska je to jinak, dneska má každý svoje potřeby a nároky, vezme si, co potřebuje.

Možná kdybych věděla, že to tak má být, tak bych jednala jinak. Aspoň tehdy, jedinkrát.

Ale možná to tak není a pravdu měla mamička. Chtěla, abych odčinila tu ostudu, to, jak jsem se narodila.

Doufám, že On, nahoře, se celou dobu díval. Že pochopí.

Žít se mi už nechce a umřít se bojím.

Trošku se bojím, aby si pro mě nepřišel ďábel.

Dnes je poslední noc. Klopačka bude odted' odbíjet každé čtyři hodiny, až do rána.

A ráno umřu.

Je mi devadesát jedna let a dneska v noci už ne-usnu.

Byla jsem služka.

Jednou dávno, téměř před stoletím, jsem se stala služkou. Bylo to ten večer, kdy k nám přišla Citrony

*kišasonka. Od rána jsem pásla krávy na loukách pod
Horní Rovňou a večer je hnala dolů do města.*

Na co jsem tehdy myslela?

Byla jsem víla, divoženka.

Bylo mi třináct let.

2. kapitola

1908

Slunce už zapadalo, bylo šero na východní straně, kde se Tanád svažuje ke Klingeru. Bylo tam jedno místo, úplně obyčejné místo: cestička a u něj pařez, letní podvečer, kdy se příroda na chvíli zastavila. Tam jsem to vždycky cítila, svět přízraků je docela blízko, tady, hned vedle. Stačilo jen pohlédnout na pařez a už zpod něj vykukoval permoník, porozhlédnout se a v trávě: zástupy divoženek. Ježibaby a čarodějové na rozbitých hrncích, bludičky, skřítkové a víly, na dosah ruky.

Seděla jsem na pařezu, byla jsem víla, duch květin a stromů. Věděla jsem totiž: když budu pevně, pevně věřit na víly, trpaslíky a skřítky, stanou se skutečností, musí se stát, protože opona, která odděluje naše světy, spadne. A my se uvidíme doopravdy.

Ten malý bastard, děvčátko, ještě dítě, chtěl být vílou.

To místo tam už není, zarostlo stromy, pařez se rozpadl, kouzlo pominulo.

A co ještě?

Ještě si vzpomínám, že jsem si na hlavu nasadila věnec z hvozdíků a z té trávy, takové dlouhé růžovo-žluté trávy, která ještě stále v létě roste na svazích nad Banskou Štiavnicí.

Tehdy jsem ho uviděla.

Podle toho si pamatuju, že to bylo tehdy. Možná jsem ho však viděla už někdy předtím a ty dva okamžiky se mi slily dohromady, protože oba v sobě měly něco konečného, byl v nich konec, a tak se přirozeně k sobě sdružily v mých vzpomínkách. Ale podle toho si to pamatuju, že jsem tehdy uviděla starého Jenőho.

Vidím ho i dnes, přesně tak, jak tam stál, napůl skrytý v propadlině po povrchové těžbě, pinze, roste tam vysoká tráva, stojí v ní po kolena. Je hnusný, odporný, je to obrovský hnusný starý muž, při pohledu na něj mě zamrazí, stojí tam a usmívá se, hloupě, zakrývá si velkou lopatovitou rukou shnilé zuby.

Jako miminko byl prý mimořádně hezký, ten Jenő, s plavými vlasy, prý jako andílek. Jeho matka, ubohé stvoření, mu, aby hodně spal a zbytečně nekřičel, dávala pít makový odvar. Vyrostl z něj pořádný podivín, velký, obrovský muž, který nikdy

nechodil přímo, vždycky se kradl podél zdí a keřů jako stín. A také nadával, neustále. „Lófasz, baszd meg.“

Štiavnica byla maďarské město.

Je však ticho, Jenő mlčí. Jen tam stojí, tichý letní podvečer, příroda se zastavila, tak i on stojí a dívá se. Uviděl mě jako první, to vím, protože když jsem si ho všimla, už na mě hleděl, šklebil se a strhl si z hlavy něco, co považoval za klobouk.

A potom si bez varování jedním pohybem rozváže provázek na kalhotách a stáhne je nad kolena.

Primhouřila jsem oči, rychle je zavřela, okamžitě, ale stejně je na zavřených víčkách otisk: obrysy nepřírozeně velkého údu v hustém ochlupení. Byl velký jako kůň.

Dneska bychom řekli chobot.

Nevím, kdy jsem se zase odvážíla podívat, myslím, že za hodnou chvíli, už tam nebyl, zahlédla jsem jen, jak vylezl z pingy, vydrápal se na úzkou cestičku a odtud si to šinul kdovíkam.

Nebála jsem se, neudělal to poprvé, to, že si stáhl kalhoty, dělával podobné věci často: ve městě, i za bílého dne, třeba i na trhu. Vytáhl ten úd a ukazoval ho, celý nadšený, pyšný. Potom se vyčural, vymočil jako kůň, přímo tam, uprostřed ulice. Néniky, štiavnické tetky, tak jsme je nazývali, néniky říkaly: „Je to ale smůla s tím Jenőm. Kdyby byl urostlý a krásně stavěný, že bychom na něm mohly oči nechat, nikdy by ho ani nenapadlo, aby se předváděl.“

Nebála jsem se, ale zůstal ve mně ten otisk, vídím ho ještě dnes, a zlá předtucha: kyselá chuť na jazyku, dokonce jsem se zpotila, přestože mě mrazilo.

Už jsem neviděla víly a skřítky, ale něco jiného: hornické domy na Resle. Bylo to blízko, hned za Klingerem, jejich střechy v trávě, a i nos to ucítil. Nebylo to tam bůhvíco, všechno chudé, maličké, páchnoucí přepáleným lojem, z něhož horníci připravovali své oblíbené jídlo štiarc.

Tehdy to bylo ještě stále tak: Banská Štiavnica byla hornickým městem, Klopačka odbíjela pravidelně, ozývala se zpod Resly.

Klap, klap, klap, je šest hodin.

Být horníkem, to bylo něco daného, povolání, které se v rodinách tradovalo, velká čest, něco, na čem se zakládalo, ačkoli kdoví proč. Ta bída a živorenění ze dne na den, přičemž doly měly zisky, byly bohaté. Opravdu, nebylo co závidět: ještě děti zavřeli na celé dny pod zemský povrch, do tmy, mezi permoníky, kde celý život pracovaly ve zkroucených polohách, dokud se samy nezměnily v zakrslé, roztřesené trpaslíky. A poklady země nevydávala ochotně: zaplavovala vyhloubené štoly, zavalovala cestičky vytesané do skály.

Hrozná představa smrti: sama, v malé komůrce, hluboko pod zemí, odříznutá od světa zřícenou chodbičkou, zhasínající plamínek lucerny.

Naproti tomu vždycky ta skromnost a pokora v hornických rodinách, dokonce hrdost. Málokdy si někdo stěžoval. Asi neměl kdy a myslím to tak, že horníci umírali mladí, to si zem žádá zpátky, co

jí patří, tak se to říkalo, když do ní jednou vstoupíš a poznáš její tajemství, už tě nepustí.

Bylo to tak, když jste pásli krávy, a já jsem je pásala na loukách u Horní Rovně celé léto, bylo to tak, že krávy samy od sebe vyšly z dvorů a taky se do nich vrátily, bylo to docela snadné, věděly, kam patří.

Měly měkké kožíšky, kravské kožešiny jsou sametové, ráda jsem je hladila, opírala si o ně tváře, cítila tu něžnost.

Rádo se dotýkalo kravských kožíšků to malé děvčátko, ten zakrnělý bastard, ještě dítě. Je k smíchu, to dítě, ještě ani ne dívka, proč tolik dotyků? Vždyť to není zvykem, tehdy ještě ne, aby se lidé laskali, dotýkali se navzájem svých těl, hladili si kůži, vlasy, prsty. Aspoň tady u nás ne.

Tak tomu bylo i ten večer, kdy jsem se vrátila na Reslu, krávy samy zamířily do svých dvorů, já zase do našeho domku, stále ještě s tou korunou, tím věncem z trávy, na hlavě.

Ale potom musím zastavit na prahu dveří, nemůžu dál, musím tam zůstat stát, i dnes tam musím zůstat stát, protože přede mnou je tenhle obraz, místy jasný, místy zamlžený: tmavá místnost s malými okny, kuchyně i ložnice, všechno v jednom, v rohu pec, nad ní zídka. Kočka Mína. Sedí na zídce, v přítmí, lesknou se jí oči. A všude vůně mateřídoušky, bylínka roste v pingách na Paradajzi, vaříme z ní čaj, to odtud ta mlha, ten opar, vůně mateřídoušky zbarvuje vzduch došedivofialovozelena.

U stolu ony, maminka a Citrony kišasonka. A ještě tohle: v jejich obličejích se zračí jakási souhra. Neumím to tehdy takhle pojmenovat, a přece pozoruji, je to docela jasné, že se obě na něčem dohodly a s tou dohodou jsou obzvlášť spokojené.

Maminka mě spatří, spatří mě tam stát na prahu, otočí se, vidím to i dnes, zcela jasně, otočí se a ukáže na kišasonku: „Anko, pojď sem. Chtěly bychom s tebou o něčem...”

Obraz se ztrácí, zamlžuje, protože nevím, kam se podívat, zmocní se mě chlad té zlé předtuchy. Za to může on, Jenő. Navzdory příkazu tedy zůstanu stát, kde jsem, zatímco kišasonka na mě hledí. Aspoň mám pocit, že to tak muselo být. Kam by přece hleděla, když ne na mě, přišla tam přece kvůli mně. A tak v mých vzpomínkách se na mě dívá svýma velkýma očima, jsou modré, takové, že za duhovkou vypadají ploché, úplně prázdné.

Citroničku kišasonku jsem znala, nešlo ji přehlédnout. Chodila po městě vždycky nesmírně vyparáděná, tak jsme tomu říkali a bylo to výstižné, s nabíranou halenkou, dlouhou sukní s volány a s velkým kloboukem, z něhož vlál závoj. Nikdy předtím ani potom jsem nic podobného neviděla. Ona se vždy oblékala prvotřídně, do věcí, které si objednávala z Vídně, podle katalogu. Také ten večer měla na nohou černé vyleštěné holínky, na rukou jakési náramky, které cinkaly. Tohle vím, že cinkaly téměř nepřetržitě, protože Citronička rukama pořád máchala. Do toho ještě klepání podpatku do podlahy, bylo to směšné, ty neobvyklé

zvuky v té místnosti, kde většinou byl klid, protože maminka pracovala dvanáct hodin v tabačce a mně přikázali, děti je třeba vidět, ne slyšet, hned jak jsem otevřela poprvé ústa.

Kišasonka znamená štiavnicky slečna, ale kde přišla ke jménu Citrony, netuším. Věděla jsem však, i tehdy jsem to věděla, povídalo se to po městě, s její postavou se pojil tajemný skandál: šeptá se, šeptá se po Štiavnici, že Citronička byla kdysi v Pešti společnice pro náročné pány, kurtizána, nabízela služby, na které si žádná jiná netroufla. A zase ne, nemáte recht, bylo to jinak, ona dlouhá léta žila v utajovaném milostném svazku s jednou naší hraběnkou, tady ze Štiavnice, ta jí po smrti zanechala pohádkové bohatství.

Obojí se mohlo zakládat na pravdě. Ona vypadala i ve svém věku poněkud náruživě, to ta neposednost. Ochotná rozhodnožka, mohla jí být, přestože tehdy tam u stolu seděla v módní halence s vysokým zapnutým límcem. A že má ráda ženy, inu, i to se stává, a snad proto se nikdy nevдалa, bydlela sama ve svém domě.

Ale řeči o bohatství, ty musely být výmysl: Citronička se sice oblékala nákladně, ale jinak nežila na vysoké noze. Živila se tím, že zprostředkovávala dívky do služby. To jsem taky věděla, věděla jsem to, a to byl ten důvod, proč ještě stále stojím na prahu dveří, nejdu dál, hned vím, proč přišla a co mi chce říct.

Kočka Mína na peci se dívá, v zelenofialovém oparu přivírá oči. Ví, co se bude dít, co za dohodu uzavřely ty dvě ženy.

Kišasonka se obtěžovala až k nám, to bylo ne-
zvyklé, jinak se nechávala prosit, než svolila ke zpro-
středkování, teď však přišla až nahoru na Reslu,
místo abychom ji přišly my prosit k ní a ona nás
nechala postávat v předpokoji svého domu.

„Anko, už jsi dost stará na to, abys přemýšlela
nad tím, co bude.“

Citrony kišasonka mluvila zvučným hlasem. Za-
čala mluvit jako první, to si pamatuju, zatímco já
jsem jen stála, pořád jen stála.

„Tvoje mamička má starost o to, aby sis našla
dobrou práci.“

„Pasu krávy.“

Byla to pravda, nikoli nezdvořilost, pásávala jsem
krávy celé léto. Slova ze mě vyletěla sama od sebe,
vytvořila val, ochranu, za níž jsem se schovala. Dvě
ženy si vyměnily pohledy: je potřeba to vyřídit, co
se dá dělat, je to nepříjemnost, ale potom bude
klid.

„Podívej, Anko,“ oslovila mě mamička. Oslovo-
vala mě tak, bez úsměvu. Přitom se ráda smála,
měla veselou povahu, na vlasech nosila vždycky vy-
šívaný šátek, zavázaný pod bradou do jednoduché-
ho uzlu, a zpod něj se smála. Připadalo mi to moc
hezké.

„Nemůžeš pást krávy celý život. Je nutné, aby
ses přiučila taky něčemu jinému. Požádala jsem tu-
hle kišasonku, aby ti našla dobrou službu.“

„Slyšel jsem, že tvoje matka se bude vdávat,
Anko. Tak co? Zatancujeme si spolu na veselce?“

To jsou věty, které jsem zaslechla před pár dny ve městě, předtím, než k nám přišla kišasonka, zaslechla jsem je, už ani nevím kde. Otázky. Ptá se Lacibáči, jeden z našich sousedů, vysoký a neduživý muž, shrbený z toho, že celý život vysedává na kozlíku vozu. On je zběhlý kněz, chodil do semináře v Nitře a utekl kvůli lásce k děvčeti, kvůli lásce, co se dá dělat? Později si ji vzal za ženu, tu dívku, ale umřela při porodu, hned při prvním dítěti.

Bylo to před pekařovým obchodem, teď si vzpomínám, muselo to být tam, protože tam byl takový roh, výklenek, zpoza něhož nebylo vidět na ulici.

Myslím, že tehdy jsem přikývla, jen tak přikývne to dítě, bastard, jen tak, bez rozmyslu, přestože o těch vdavcích a o tancovačce slyší poprvé. Do té doby ho ani nenapadlo, kdoví proč, že by se jeho maminka mohla vdát. Vlastně ne, je tam důvod, a tím důvodem je on, mamiččin bastard, ne-manželská dcera.

A je to zvláštní, ale v tom prvním okamžiku mě novina, že se to přece jen může stát, že ty vdavky se můžou konat, že to je vlastně jisté už natolik, že mě sousedé zvou k tanci, ani moc nepřekvapí. Až později jsem se doslechla, že se to může stát tehdy, když je otřes ze zprávy příliš velký: mysl ji odmítne, chrání se, jako zem, která pohltí horníky a vydlabané cestičky. Uvnitř se celá uzavře, ačkoli zvenku vypadá všechno běžně, jako obvykle.

Lacibáči na mě mrkl, ale myslel tím něco jiného, nikoli žert, ale pochopení, možná i něco víc.
„Budeš mít otce, co na to říkáš?“

Nic, na to neřeknu nic, nikdy na to nebudu moct nic říct. Nevím, dodnes nevím, jaké to je, mít ho. Dlouho jsem ani nevěděla, kdo jím je, tím pravým otcem, jiní to možná věděli, Lacibáči to věděl, ale řekl mi to, až když byla mamička mrtvá. Ale to bylo až později.

A potom, věty, věty, věty, do našeho rozhovoru se přimíchají ztišené hlasy nedaleko stojících nénik. Stojí za rohem, za tím výklenkem, takže je není vidět, proto vím, že to muselo být právě tam, před pekařovým obchodem.

„Trochu pozdě, jestli se mě ptáte, ale lepší pozdě než nikdy.“

Hlas si to řekne jakoby jen sám pro sebe, ale jiný, který se směje, už to rozvíjí: „Táta! Ten už je opravdu tátou. Vdovec se šesti dětmi. Děkuju pěkně! Ale vždyť kdo jiný by si vzal takovou, která s prvním, kdo přijde...“

Lacibáči také zaslechne to šeptání, blouznivé, které se šíří zpoza výklenku, slyší ho dobře, protože pokračuje ve svém zpovídání hlučným hlasem, tak se mi zdá, že naschvál hlučným: „A zůstaneš doma nebo půjdeš někam sloužit, Anko?“

Ani na to neřeknu nic, nikdy na to nic neřeknu, vždyť co může říct to dítě, ještě ani ne dívka, na tu otázku, kterou mu nikdy nepoloží doopravdy, položí mu ji jen soused, jenom on, a i to jen proto, aby přehlušil hlasy nedaleko stojících nénik. Svatba, veselka, šest dětí, služba, to všechno už vypadá jako samozřejmost, a přitom ona, budoucí služka, nemá o ničem takovém tušení, na něco takového ještě ani jednou nepomyslela.

Proč nepomyslela? Měla na to myslet, bastardi mají myslet na takové věci.

Néniky na to myslí a tvrdí, že to určitě bude služba, jak jinak? Vždyť jak by si ji mohli nechat, když by každý den ženichovi připomínala, odkud přišla... Taková ostuda!

„Pravda! Kdyby se chudák vdovec začal porovnávat s tím druhým, tak by z toho vyšel mizerně. Jeden plešatý dědek, druhý boháč, krasavec s prstenem na každém prstu. Nedivím se, že mu neodolala, když na ni pohlédl.“

„Jenom aby to nebyla ona, kdo ho svedl, pávice. Ted' už to není vidět, ale v mládí byla krasavice. To je za trest, že ta malá je tak ošklivá!“

„Říkám vám, když ta půjde sloužit, dlouho nevydrží. Taková slaboučká holka, je z té sorty, co umírají mladé...“

Věty, věty, věty. Myslela jsem na ně od toho dne mnohokrát, myslela jsem a nevěděla, co si myslet. Až když jsem uviděla Citroničku, jak sedí v našem domku, pochopila jsem.

A zatím stojím stále ve dveřích, protože už chápu, a tak tam stojím jako přibitá a ona na mě mává, kišasonka mává cinkajícíma rukama, ale zbytečně, nepřivolá mě, dneska ne. Ale ona se nezlobí, pochopí, něco musí pochopit, protože vstane a přejde ke mně na práh dveří. Už je hodně blízko, cítím její parfém navzdory silné vůni mateřídoušky, bylo to něco podle poslední módy, dráždivé, umělé.

„Je malá, ale silná,“ ozvala se mamička, když viděla, že Citronička si mě prohlíží od hlavy k patě.

Vím, zdálo se jí, že se pozastavila nad útlostí mého těla, hubených ramen, kotníků a zápěstí.

Kišasonka kývne hlavou, znamená to, věřím vám, je to v pořádku nebo také, nemluvte, nerušte nás. Prohlíží si mě, prohlíží si to malé děvčátko, ještě dítě, s věncem z trávy na hlavě, vyptává se ho na tolik věcí, až je dítě celé zmatené, neví, co říct, plete se, už ani neví, jak se jmenuje. Vyznala se Citronička ve své práci, byla důkladná, proto byla vyhlášená.

Nakonec se zahledí na ten věnec, tu korunu pro vílu, to se jí nezamlouvá, chce vědět, proč to má děvčátko na hlavě, jestli to tak běžně nosí, a když řeknu, že je to jen hra, ptá se hned, jestli si pořád hraju ve svém věku, jestli na to nejsem moc stará.

„Někdy, zvlášť takhle večer, se každému chce předstírat, že je někdo jiný.“

To jsem řekla, tak jsem odpověděla, a taky jsem se jí přitom dívala do očí. A tehdy se všechny víly, divoženky i skřítkové, kteří tam byli, na dosah ruky, rozplynuli. A od té doby už to dítě nebylo dítětem, bylo dívkou, služkou, vyrostlo takhle, v jediném okamžiku. A i když se později ta služka, která vyrostla z toho dítěte, občas bavila myšlenkami na přízraky, duchy z jiného světa, nikdy už nevěřila tomu, že je víla, nikdy nevěřila, že opona může spadnout.

Kišasonka je spokojená s odpovědí, vydává zvuky jako prasklý čajník: dalo se to vysvětlit tak, že se s chutí pochechtávala. Najednou je vulgární až odpudivá.

„Krásy jsi teda vskutku moc nepobrala, Anko, ale vidím, že hlavu máš na svém místě.“

Potom pohled na mamičku, nenápadně, ze strany, mrknutí: „Vždyť asi taky máš po kom, no ne?“

Vesele se natrásala a bylo jasné, že nemyslí, že bych mohla mít hlavu po mamičce. Vždyť mamička nebyla nikdo, jenom kdysi služka v měšťanském domě u váženého úředníka, fabrička poté, co jsem se narodila. Ted' sedí u stolu, dívá se, červené fleky na krku, proto vím, že slyšela Citroniččina slova.

Pohádala se s dědečkem. Bylo to dávno předtím, než k nám přišla Citronička, to byl už mrtvý. Tehdy se tak červenala, flekatě, když jí to připomněl, tu ostudu.

Dědeček byl zvláštní člověk, jeden z těch, kteří si neustále jen vedou svou, nenechají se ničím rušit. Přispívalo k tomu i to, že byl hluchý jako poleno. Jednou se před ním někdo zmínil, to si pamatuju, i když už nevím, kdo to byl, povzdychl si, že se mu něco smrti rovná. A dědeček na to hned: Co? Smrdí vám noha?

Zajímal se o druhé, velmi rád se zabýval myšlenkami na vdavky, bylo to jeho oblíbené téma, jímž byl téměř posedlý, pořád dokola opakoval svoje proroctví: že si mě nikdo nikdy nevezme, když... Za tím následoval výčet všemožných úkolů a domácích prací, které mi přikázal vykonat.

Nevím, jestli jsem mu rozuměla, byla jsem ještě maličká, nemohlo mi být víc než pět let, vždyť umřel, když jsem ještě ani nechodila do školy.

Jednou přistihl tu maličkou holčičku, jak se dívá na hezky oblečené děti, hraje si s míčem. Bylo to

ve městě, asi mě vzal na trh, prodával na trzích výrobky ze dřeva a ze šišek, byl kominík, ale při úrazu přišel o pravou ruku. Staral se o mě, zatímco mamička pracovala ve fabrice, byla fabrička, ačkoli předtím byla služka v nóbl domě. Nebral mě s sebou na trh pokaždé, jen tehdy, když šel někam blízko, jinak mě musel nechat doma, v ohrádce, tu mi vyrobil, s chlebem a s lahví mléka, tak se to tehdy dělalo, nějaké jesličky, to jsme neznali. Tam jsem na něj čekala, v ohrádce, dokud se nevrátil.

Ten den jsem však byla s ním a koukala se na děti hrající si s míčem. Zastavila jsem se a nedokázala se pohnout z místa, vynadívát se na to. Ještě nikdy jsem si nehrála s míčem a tahle hra mi připadala nesmírně zábavná. Tehdy jsem velmi zatoužila po tom, hrát si s míčem.

Ještě chvílku, ještě chvílku se chci dívat, žadonění, tahání ruky, která mě vleče směrem nahoru, na Reslu, k domácím povinnostem.

„Jenom taková dívka, která dokonale ovládá domácí práce, se vdá. Nezapomínej, Anko, že tě Pánbíček vidí, i císařpán. A ty i tak to budeš mít dost těžké, najít někoho, kdo by tě chtěl. S tvým původem. Kdybys byla aspoň hezká, ale takhle... Raději nepokoušet osud.“

„Jakou minulostí?“ ptala jsem se, protože mi bylo pět let, určitě ne víc, a nepamatovala jsem si víc než posledních pár měsíců.

„Jakou minulostí?“ ptala jsem se večer mamičky, když se vrátila ze šichty. „Jaká je to minulost, kvůli které si mě nikdo nebude chtít vzít za ženu?“

Pohlédla na něj, na dědečka, viděla jsem to: prozradila jsem ho. Až tehdy jsem pochopila, že to všechno mělo být naše tajemství, děti je potřeba vidět, ne slyšet.

„Prosím je, ať už přestanou s těmi svatbami!“

Prosba, ale zlostný hlas. Dost na tom, že je ona rozzlobená, žena by neměla, ale ještě takhle vůči vlastnímu otci, to už je příliš.

On se okamžitě rozkřičí, jako by šlápla do vosího hnízda: „To mi říká ta, která skončila jako obyčejná fabrika, protože ji žádný slušný dům nechtěl?! Ty mi nemáš co rozkazovat. Snad se u své vnučky ještě nemusím vzdávat naděje na svatbu. Snad ona nebude tak hloupá, že naletí hned prvnímu, kdo o ni projeví zájem. Když jsem tě posílal do služby, myslel jsem, že z tebe jednoho dne bude kuchařka v měšťanském domě, a místo toho mám doma poběhlici a její dceru! Ať vás obě vezme čert!“

Hádka je pohltná, zapomenou na dítě, tak se jen krčím pod stolem, aby nedošlo i na mě. Odtud je dobrý výhled, vidím, jak oba mění barvu: dědeček je zlostí celý promodralý, protože se nedokáže vzteky nadechnout, a mamičce vyskákaly stejné červené fleky na krku jako potom mnohem později při slovech Citrony kišasonky.

„Tak co?“

Obě ženy se na mě dívají, pohled, náznak, že to, co bylo nepříjemné, nejnepříjemnější, bylo právě vysloveno. Neslyšela jsem, co to bylo, nejdříve jsem přeslechla tu novinu, kam půjdu sloužit, kde

to bude. Já jsem myslela, že někde ve městě, možná nejdál v Banské Belé, ony však vymyslely něco jiného.

„No! Co tomu říkáš?“

Mamičce na tom záleželo, muselo záležet, vždyť se snížila natolik, že zašla za Citroničkou, kdo ví, kdy za ní byla, možná už před týdnem, možná před měsícem. Také dnes přišla dřív domů, vždyť v tabačce končili v šest, a to už musely obě sedět u stolu, dohodnuté. Citrony kišasonka byla drbna, mamička se jí určitě svěřila se svým tajemstvím týkajícím se mého původu, vždyť jinak by se kišasonka neobtěžovala až k nám na Reslu, zavolala by nás k sobě a nechala čekat.

Potom jsem si to však musela uvědomit, asi mi to zopakovaly, musely zopakovat, že to nebude do jedné ze štiavnických vil ani do Belé, ale až do Vídně, do hlavního města monarchie, co nejdál, abych nebyla na očích snoubenci a novým dítětem. Ale aby to bylo na úrovni, kišasonko, vždyť přece jen, jsou tu závazky vůči původu dítěte. I jistá úcta vůči nepřiznanému otci, vždyť víte, že on byl... Nakloní se a pošeptá jméno, do ucha, úplně tiše, a kišasonka se rozzáří, zadržuje radost, ráda by zatleskala, ale ovládne se.

A ten pocit: jako jednou na jaře, musel být duben nebo březen, když jsem nedávala pozor a spadla do vody na Klingeru, přímo z hráze. Voda se nade mnou uzavřela, byla studená, ledová a měla kovovou chuť. Ten kov mi vyrazil dech.